

Uzman Psk. Sümeyye Çimen

Doç. Dr. Arkun Tatar

s.irem.016@hotmail.com

FSM Vakıf Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü
arkuntatar@yahoo.com

ORCID

https://orcid.org/0000-0002-3088-3401

ORCID

https://orcid.org/0000-0002-2369-9040

Araştırma Makalesi

Geliş/Received :16.08.2019

Kabul/Accepted : 22.10.2019

Research Paper

Bu çalışma, Sümeyye Çimen'in "Duygusal Özerklik Kazanımında Benlik Saygısı ve Karar Verme Stillerinin Etkilerinin Belirlenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinin bir kısmının yeniden düzenlenmesiyle oluşturulmuştur.

Gençlerde Duygusal Özerklik Kazanımında Benlik Saygısı ve Karar Verme Stillerinin Etkilerinin Belirlenmesi

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, gençlerde karar vermede benlik saygısı ile karar verme stillerinin duygusal özerklik boyutları üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Katılımcılar İstanbul ilinde yaşayan 16-24 yaş aralığında, 202 kız (%55,2), 164 erkek (%44,8) toplam 366 öğrenciden meydana gelmektedir. Katılımcıların yaş ortalaması $19,07 \pm 2,49$ yıldır. Bunların 157'si lise (%42,9), 46'sı ön lisans (%12,6) ve 163'ü lisans (%44,5) öğrencisidir. Veri toplamak için "Duygusal Özerklik Ölçeği" ile "Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II" kullanılmıştır. İstatistiksel analizler için Pearson korelasyon ve çoklu regresyon analizlerinden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, karar vermede benlik saygısı, dikkatli ve panik karar verme stillerinin duygusal özerkliğin alt boyutlarını yordadığı görülmüştür. Ayrıca karar verme stillerinin duygusal özerkliğin alt boyutları üzerindeki etkisi ergenliğin orta ve geç dönemlerinde değişim göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: duygusal özerklik, karar verme stilleri, karar vermede benlik saygısı, ergenlik

Determination of the Efficacy of Self-Esteem and Decision-Making Styles in Acquiring Emotional Autonomy in Young

ABSTRACT

The purpose of this research is to examine the effect of self-esteem in decision-making and decision-making styles on emotional autonomy dimensions in young. Participants were in the age range of 16-24 years living in Istanbul, 202 girls (55.2%) and 164 males (44.8%), total 366 students. The average age of participants is 19.07 ± 2.49 years. Of these, 157 are high school students (42.9%), 46 are associate students (12.6%) and 163 are undergraduate students (44.5%). For the analysis of the data, "Emotional Autonomy Scale" and "Melbourne Decision Making Scale I-II" were used. Pearson correlation and multiple regression analyzes were used for statistical analysis. According to the results of the research, self-esteem in decision-making, vigilance and hypervigilance decision-making styles predicted subscale dimensions of emotional autonomy. In addition, the influence of decision-making styles on the sub-dimensions of emotional autonomy changes during middle and late adolescence.

Keywords: emotional autonomy, decision-making styles, self-esteem in decision making, adolescence

GİRİŞ

Bireylerin çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecini temsil eden ergenlik döneminde, başta bedensel ve ruhsal olmak üzere birçok değişiklik görülmektedir. Bunlardan biri de ergenin, ebeveynlerinin artık hatasız olmadıklarını görmesiyle onları idealleştirmekten vazgeçmesi, onları normal birer insan olarak algılaması, daha fazla bireyselleşmesi ve ebeveynlerden ihtiyaç duyduğu duygusal destek için daha az talepte bulunarak daha az bağımlı hale gelmesiyle kavramlaştırılmış olarak sunulan duygusal özerkliktir (Alonso-Stuyck, Zacarés ve Ferreres, 2018; Steinberg ve Silverberg, 1986).

Ergenliğin ilk dönemiyle birlikte başlayan duygusal özerkliğin, yaşla birlikte arttığı ve genç yetişkinliğe kadar devam ettiği görülmektedir (Çoban, 2013; Noom, Dekovic ve Meeus 2001; Steinberg ve Silverberg, 1986; Zimmer-Gembeck, Madsen ve Hanisch, 2011). Bununla birlikte duygusal özerkliğin boyutları olarak sunulan özellikler birlikte kazanılmamakta, farklı dönemlerde ve farklı gelişim göstermektedir (Alonso-Stuyck ve ark., 2018; Steinberg ve Silverberg, 1986). Yaşla ilgili olarak birçok çalışmada bildirilen bu tutarlı sonuçların aksine, cinsiyet değişkeni için farklı sonuçlar görülmektedir. Kızların, erkeklerden (Sesli, 2014; Steinberg ve Silverberg, 1986; Tatar, Bildik, Yektaş, Hamidi ve Özmen, 2016; Tung ve Dhillon, 2006; Yılmaz, 2007) ve erkeklerin kızlardan daha yüksek duygusal özerklik gösterdiğini belirten çalışmaların (Fleming, 2005; Noom, Dekovic ve Meeus, 2001; Ryan ve Lynch, 1989; Tulviste, 2011) yanı sıra cinsiyetler arası farkın tespit edilmediğini belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Chou, 2000; Erçevik, 2014).

Duygusal özerklik, kavramsal olarak ergen-ebeveyn ilişkisindeki değişimlere odaklıdır. Bu sebeple duygusal özerklik ile ilgili yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu bu dönüşüm sürecini etkileyen değişkenlerle ilişkilendirilmiştir (Alonso-Stuyck ve ark., 2018). Ebeveyn desteği, tutumu (McElhaney ve Allen, 2001; Deslandes ve Potvin, 1999; Lamborn ve Steinberg, 1993; Soenens ve Vansteenkiste, 2005; Steinberg, Lamborn, Dornbusch ve Darling, 1992; Yılmaz, 2007) ve bağlanma (Akyüz, 2011; Ryan ve Lynch, 1989) duygusal özerklik gelişimi ile birlikte incelenen konuların başında gelmektedirler. Ebeveynlerden sağlıksız bir şekilde kopuşu temsil eden yüksek düzey duygusal özerklik, gençlerin aileye daha az bağlı ve daha güvensiz hissettikleri, daha olumsuz bir kendilik imajı gösterdiklerini ifade etmektedir. Aynı zamanda gençlerin, ebeveynlerinin, daha az sevgi ve anlayış gösterdiklerini, daha az ebeveynlik kaynaklarını kullanmaya gönüllü olduklarını düşündüklerini içermektedir (Fuligni, 2019; Ryan ve Lynch, 1989; Steinberg ve Silverberg, 1986; Xiang ve Liu, 2018). Güvenli bağlanma gösteren ergenlerin en düşük seviyede, kaçınan bağlanma gösteren ergenlerin ise en yüksek seviyede duygusal özerklik yaşadığı sunulmaktadır. Ancak sadece yüksek duygusal özerklik puanlarına bakılarak uyumsuzluk sonucuna ulaşılmaması gerektiği, aileden alınan olumlu desteğin de ergenin sağlıklı uyum göstermesinde etkili olduğu belirtilmektedir (Lamborn ve Steinberg, 1993). Özerklik gelişiminin, ebeveynlerin çocuklarını kendi seçimlerini yapmaya ve kendilerini ifade etmeye teşvik etmesine bağlı olduğu ileri sürülmektedir. Bu doğrultuda bireysel görüşleri ifade etme gibi özerkliği teşvik eden aile etkileşimleri, daha yüksek benlik saygısına sahip olunması gibi birçok olumlu sonuçla ilişkili bulunmuştur (Allen, Hauser, Bell ve O'Connor, 1994; Katz, Cohen, Green-Cohen ve Morsiano-davidpur, 2018).

Sağlıklı aile ortamı ergeni, yüksek duygusal özerkliğin iki temel olumsuz etkisine karşı koru-

maktadır. Bu etkilerin ilki, yüksek duygusal özerkliğin, ergeni başta kaygı ve depresyon olmak üzere birtakım psikolojik rahatsızlıklara açık hale getirmesidir (Chou, 2000; Cook, Wilkinson ve Stroud, 2018; Çankaya, 2009; Ingoglia, Lo Coco, Liga, Lo Cricchio, 2011; Pace ve Zappula, 2010; Yektaş, 2013). Diğer olumsuz etki ise duygusal özerklik kazanımı ile birlikte ebeveynlerinden uzaklaşan ergenin, akran baskısının hedefi haline gelmesi, madde kullanması ve uyumsuz davranış sorunları göstermesi gibi bir takım problemler yaşama olasılığının artmasıdır (Steinberg ve Silverberg, 1986; Lamborn ve Steinberg, 1993). Buna karşın duygusal özerkliğin olumsuz sonuçları ile ilgili yapılan çalışmaların çoğunun ergenlik sürecinin başlarında elde edildiği, olumlu sonuçların ise geç ergenlik döneminde daha yaygın olarak görülebileceği öne sürülmektedir (Lamborn ve Steinberg, 1993).

Ergenin duygusal özerkliği ile birlikte gelişimini hızlandıran diğer bir olgusal yapı ise karar vermedir. Karar verme kişinin tüm hayatı boyunca kullandığı ama ergenin özerklik arayışına paralel olarak, sağlıklı gelişim gösteren bir olgudur (Qin, Pomerantz ve Wang, 2009). Ergenin özerklik arayışını fark eden ebeveyn, kontrolü yavaş yavaş ergene devrederek, ergene daha sağlıklı ve uyumlu karar verme becerisi kazandırabilmektedir. Ancak duygusal özerklik sürecinde sağlıklı karar vermenin ebeveynlerden kopmadan ya da tam tersine ebeveyne aşırı bağımlı hale gelmeden gerçekleşmesi gerektiği belirtilmektedir (Santrock, 2014). Ergenlerin, geleceğe yönelik ve uzun vadeli kararlarda daha çok ebeveynlerinin, kısa vadeli etkileri olan kararlarda ise yakın arkadaşlarının görüşlerini dikkate aldıkları görülmektedir (Alonso-Stuyck ve ark., 2018; Wilks, 1986). Bireyler, karar verirken farklı karar verme stilleri kullanmaktadır. Karar stili tercihi ise riskler, zaman baskısı ve maruz kalınan stresin şiddetine göre değişim göstermektedir. Ayrıca karar verme stilleri, kişilik yapısı, strese dayanıklılık, başa çıkma tarzları, bilgiyi değerlendirebilme yeteneği ve karamsarlık gibi bireysel farklılıklardan etkilenmektedir (Mann, Burnett, Radford ve Ford, 1997; Mann ve ark., 1998).

Çatışma teorisine göre önemli kararlar vermek streslidir ve bu stresle başa çıkabilmek için karar vericilerin kullandığı erteleyici, kaçınan, panik ve dikkatli olmak üzere dört farklı karar verme stili bulunmaktadır. Erteleyici stil, kararın nedensiz şekilde sürekli ertelendiği stildir. Kaçınan stilde, birey karar verme eyleminden kaçınır ve karar verme sorumluluğunu başkalarına yükleme eğilimindedir. Panik karar verme stili ise zaman baskısının olduğu, karar vericinin yeterince iyi düşünmeden çözüme hemen ulaşmak istediği durumlarda ortaya çıkmaktadır. Dikkatli karar verme, seçim yapmadan önce alternatiflerin dikkatli bir şekilde değerlendirildiği sağlıklı karar verme stildir (Mann ve ark., 1997; 1998). Erteleyici, kaçınan ve panik karar verme stilleri ise sağlıksız karar verme stilleri olarak kabul edilmektedir (Deniz, Arı, Akdeniz ve Özteke, 2015; Radford, Mann ve Kalucy, 1986; Sarı, 2008; Yılmaz ve Altınok, 2010; Yılmaz, 2011) ve bağımlı, stresli kişilik özelliklerine sahip bireylerde görülme sıklığının daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Bavol'ar ve Orosova, 2015; Mann ve ark., 1997; Radford, Mann, Ohta ve Nakane, 1993). Bu nedenle birçok araştırmada duygusal zekâ ve karar vermede benlik saygısının, dikkatli karar verme stili ile pozitif yönlü, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stilleri ile negatif yönlü ilişkiler gösterdiği bildirilmektedir (Deniz ve Avşaroğlu, 2014; Mann ve ark., 1997; Radford ve ark., 1993; Yılmaz, 2011; Yılmaz ve Altınok, 2010). Karar vermede benlik saygısı, kişinin karar verme yeteneğine güvenmesi olarak ifade edilmekte (Govind ve Amalor, 2016) ve karar verme çatışmasından kaynaklanan psikolojik stresin kaynağı olarak görülmektedir (Janis ve Mann, 1977).

Bazı çalışma sonuçlarına göre karar verme stillerinde cinsiyet farklılıkları görülmektedir. Erkeklerin, dikkatli karar vermede ve karar vermede benlik saygısında, kadınların ise panik karar vermede daha yüksek puanlar elde ettikleri bildirilmektedir (Brown ve Ng, 2012; Devenci, 2011; Güçray, 2001; Mau, 2000, Radford ve ark., 1993). Diğer bazı çalışma sonuçları ise karar verme stillerinde cinsiyet farklılıkları olmadığına vurgu yapmaktadır (Avşaroğlu, 2007; Çolakkadıoğlu, 2003; Taşdelen, 2002).

Ergenin, ailedeki karar verme sürecine katılımının, benlik saygısını olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir (Mann ve ark., 1997; 1998; Radford ve ark., 1993; Yılmaz ve Altınok, 2010; Yılmaz, 2011). Benlik saygısı düşük olan kişiler, sorumluluklarından daha çabuk vazgeçmekte ve bir görevi tamamlama yeteneği konusunda kendilerinden şüphe duymaları sebebiyle daha sık erteleme davranışı göstermektedirler (Phillips ve Reddie, 2007; Thunholm, 2004). Ergenlerde, davranışsal özerkliğin ve ebeveyni daha az idealleştirmenin, ergenlerin benlik saygısının yordanmasına katkı sağladığı gösterilmiştir (Tulviste, 2011). Dikkatli karar vermenin, kültürden bağımsız yaygınlığı vurgulanırken (Brown ve Ng, 2012), panik karar verme stiline, daha çok doğu kültürlerinde kullanıldığı (Radford ve ark., 1993) ve psikiyatrik rahatsızlıklarla da yüksek düzeyde ilişkisi olduğu belirtilmektedir (Radford, Mann ve Kalucy, 1986). Depresif kişilerin, zor karar verdikleri ve karar verirken başkalarına bağımlılık gösterdikleri de birçok çalışmada sunulmaktadır (Bavol'ár ve Orosova, 2015; Radford, Mann ve Kalucy, 1986; Yılmaz, Arslan, Sarıcaoğlu ve Yılmaz, 2013).

Bireyler yaşamları boyunca birçok alanda seçim yapmakta ve yaşamlarını bu kararları verirken kullandıkları stiller doğrultusunda şekillendirmektedirler. Diğer yandan ergenlikte duygusal özerkliğin kazanılması süreci, ergenlerin yaşamında önemli değişimlere işaret etmektedir. Yukarıda sunulanlar dikkate alındığında ergen bireylerin karar verme stillerinin onların duygusal özerkliklerini kazanma sürecini etkileyeceği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada, orta ve geç ergenlik dönemindeki ergenlerin karar verme stilleri ile duygusal özerklik düzeyleri arası ilişkilerin incelenmesi düşünülmüştür. Bu doğrultuda ergen bireylerde duygusal özerklik puanlarının yordanmasında, benlik saygısı ve karar verme stillerinin etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Katılımcılar, 2017 yılında, İstanbul ilinde yaşayan toplam 366 gönüllü öğrenciden oluşmaktadır. Bunların 202'si kız (%55,2) ve 164'ü erkek (%44,8) öğrenciden oluşmaktadır. Yaşları 16-24 arasında değişmekte olan katılımcıların yaş ortalaması $19,07 \pm 2,49$ yıldır. Katılımcıların 157'si lise (%42,9), 46'sı ön lisans (%12,6) ve 163'ü lisans (%44,5) öğrencisidir.

Veri toplama araçları

Araştırmada katılımcıların duygusal özerklik düzeylerini belirlemek amacıyla Duygusal Özerklik Ölçeği (DÖÖ) (Steinberg ve Silverberg, 1986; Tatar ve ark., 2016) ve katılımcıların karar verme stilleri ile karar vermede benlik saygılarını ölçmek amacıyla Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II (MKVÖ I-II) (Deniz, 2004; Mann ve ark., 1998) kullanılmıştır.

Duygusal Özerklik Ölçeği

20 Maddeden oluşan Duygusal Özerklik Ölçeği, ergenlik dönemindeki duygusal özerklik seviyesini belirlemektedir. Ölçek, “Tamamıyla Katılıyorum” (4) ve “Hiç Katılmıyorum” (1) şeklinde dördümlü Likert tipi puanlanmaktadır. Ölçekten elde edilebilecek genel toplam puanı 20-80 arasında olmaktadır. Puanların yüksekliği, ergenin ebeveynlerinden sağlıksız kopmasını göstermektedir. Ölçek Bireyleşme (7., 9., 14., 17. ve 19. maddeler), Ebeveyne Bağımlı Olmama (2., 5., 6. ve 13. maddeler), Ebeveyni İdealleştirmeme (1., 4., 11., 15. ve 18. maddeler) ve Ebeveynin Bir İnsan Olarak Algılanması (3., 8., 10., 12., 16., 20. maddeler) alt boyutlarından oluşmaktadır (Steinberg ve Silverberg, 1986). Alt boyutların iç tutarlılık güvenirlik katsayıları sırasıyla, ölçeğin geliştirildiği çalışmada 0,60, 0,51, 0,63 ve 0,61 (Steinberg ve Silverberg, 1986), Türkçe’ye çeviri çalışmasında ise 0,65, 0,54, 0,71 ve 0,55 olarak belirtilmiştir (Tatar ve ark., 2016).

Melbourne Karar Verme Ölçeği-I-II

Toplamda 28 maddelik Melbourne Karar Verme Ölçeği-I-II, Flinders Karar Verme Ölçeği-I-II’nin (Mann ve ark., 1997) kısaltılması ile oluşturulmuştur (Mann ve ark., 1998). Ölçek iki kısımdan oluşmakta ve “doğru” cevaplar için 2, “bazen doğru” cevaplar için 1 ve “doğru değil” cevapları için 0’la değerlendirilmektedir. Ölçeğin ilk kısmı karar vermede benlik saygısını ölçmektedir. Altı madden oluşan bu kısımda puanların yüksekliği, kişinin karar verirken kendine ne derece güvendiğini göstermektedir. Bu kısım için ölçeği geliştirme çalışmasında 0,74 (Mann ve ark., 1998), ölçeğin Türkçe’ye çevrildiği ve 154 üniversite öğrencisi ile test edildiği çalışmada ise 0,72 iç tutarlılık güvenirlik katsayısı elde edilmiştir (Deniz, 2004).

Ölçeğin ikinci kısmı Erteleyici (5., 7., 10., 18. ve 21. maddeler), Kaçınan (3., 9., 11., 14., 17. ve 19. maddeler), Panik (1., 13., 15., 20. ve 22. maddeler) ve Dikkatli Karar Verme (2., 4., 6., 8., 12. ve 16. maddeler) stillerinden oluşan dört boyutlu bir yapıyla sunulmuştur. Yüksek puanlar, boyuttaki karar verme stilinin yüksek kullanımını göstermektedir (Mann ve ark., 1997; 1998). Sırasıyla alt boyutların ölçeğin geliştirildiği çalışmada iç tutarlılık güvenirlik katsayıları 0,81, 0,87, 0,74, ve 0,80 olarak belirtilmiştir (Mann ve ark., 1998). Türkçe çeviri çalışmasında ise aynı sırayla iç tutarlılık güvenirlik katsayıları 0,65, 0,78, 0,71 ve 0,80 olarak belirtilmiştir (Deniz, 2004).

Uygulama

Katılımcılara, ölçekler ve sosyo-demografik anket formu okul ortamında ve grup uygulaması şeklinde verilmiştir. Uygulama öncesinde katılımcılara araştırma hakkında bilgi verilmiş ve ancak araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Uygulama süresi bir kişi için yaklaşık 10-15 dakika sürmüştür. Tüm uygulama ise iki aylık süre içerisinde yürütülmüştür.

Sonuçlar

Çalışmada önce tüm grup için kullanılan ölçek ve alt ölçek toplam puanlarının betimleyici istatistik değerleri ve iç tutarlılık katsayıları verilmiştir (Bk. Tablo 1).

Tablo 1. Duygusal Özerklik Ölçeği ve Melbourne Karar Verme Ölçeği-I-II Toplam Puanlar için Betimleyici İstatistik Değerleri ve İç Tutarlılık Katsayıları

Ölçek ve Alt Ölçek Puanları (n=366)	α	En Küçük Değer	En Büyük Değer	Ort.	s
Melbourne Karar Verme Ölçeği-I-II	0,21	1,00	12,00	5,40	1,61
Karar Vermede Benlik Saygısı	0,74	,00	12,00	9,68	2,27
Dikkatli Karar Verme	0,76	,00	12,00	4,17	2,70
Kaçıngan Karar Verme	0,73	,00	10,00	4,16	2,50
Erteleyici Karar Verme	0,69	,00	10,00	4,61	2,34
Panik Karar Verme	0,62	4,00	20,00	13,67	2,76
Bireyleşme	0,39	4,00	16,00	10,31	2,07
Duygusal Özerklik Ölçeği	0,52	6,00	20,00	13,70	2,48
Ebeveyne Bağımlı Olmama	0,55	6,00	21,00	13,19	2,90
Ebeveyni İdealleştirmeme					
Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme					

Melbourne Karar Verme Ölçeği-I-II alt boyutlarının 0,21 ile 0,76 arasında, Duygusal Özerklik Ölçeği alt boyutlarının ise 0,39 ile 0,62 arasında iç tutarlılık güvenirlik katsayıları gösterdiği izlenmektedir.

Çalışmada daha sonra kullanılan iki ölçek arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır (Bk. Tablo 2).

Tablo 2. Duygusal Özerklik Ölçeği ve Melbourne Karar Verme Ölçeği-I-II Arasındaki Korelasyon Katsayıları

(n=366)		Melbourne Karar Verme Ölçeği-I-II				
		Karar Vermede Benlik Saygısı	Dikkatli Karar Verme	Kaçıngan Karar Verme	Erteleyici Karar Verme	Panik Karar Verme
Duygusal Özerklik Ölçeği	Bireyleşme	-0,01	-0,14**	0,24**	0,27**	0,38**
	Ebeveyne Bağımlı Olmama	-0,06	-0,10	-0,03	-0,03	-0,07
	Ebeveyni İdealleştirmeme	-0,20**	-0,01	-0,06	0,00	0,03
	Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme	0,00	-0,11*	0,14**	0,18**	0,23**

*p < 0,05, **p < 0,01

Bireyleşme alt boyut toplam puan ortalaması ile Panik Karar Verme alt boyut toplam puan ortalaması arasında $r = 0,38$ düzeyinde düşük ve pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer alt boyutların toplam puanları arasındaki ilişkilerin ise düşük düzeyde kaldığı görülmüştür (Bk. Tablo 2).

Verilerin analizinde sonraki aşamada önce tüm grupta daha sonra da iki yaş grubu için ayrı ayrı olarak Melbourne Karar Verme Ölçeği-I-II alt boyut toplam puanları ile Duygusal Özerklik Ölçeği alt boyut toplam puanlarının yordanması için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Duygusal Özerklik Ölçeği'nin Bireyleşme alt boyut puanlarının yordanması için yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucuna göre Panik Karar Verme alt boyut puanının etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır ($F(5,365) = 13,10; p < 0,001$) ve bu alt boyut toplam puanı tek başına %15'lik açıklama oranı göstermektedir. Aynı şekilde Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyut puanının yordanmasında Karar Vermede Benlik Saygısı alt boyut puanının etkisi ($F(5,365) = 3,38; p < 0,05$) ve Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme alt boyut puanının yordanmasında Panik Karar Verme alt boyut puanının etkisi ($F(5,365) = 4,63; p < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlıdır. Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyut toplam puanının %5'lik, Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme alt boyut toplam puanının %6'lık kısmının belirtilen karar verme boyutlarıyla açıklandığı görülmüştür. Ancak bu grupta Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyut puanının yordanmasında Dikkatli Karar Verme alt boyut puanının etkisinin anlamlı olmasına karşın karar verme puanlarının ortak etki açısından istatistiksel olarak anlamlı katkı yapmadıkları ($F(5,365) = 1,39; p > 0,05$) tespit edilmiştir (Bk. Tablo 3).

Tablo 3. Tüm Grupta Duygusal Özerklik Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Yordanması için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	R ²	F	Bağımsız Değişkenler	t
Bireyleşme	0,15	13,10***	Karar Vermede Benlik Saygısı	-0,72
			Dikkatli Karar Verme	-1,60
			Kaçınan Karar Verme	0,23
			Erteleyici Karar Verme	0,45
			Panik Karar Verme	5,18***
Ebeveyne Bağımlı Olmama	0,02	1,39	Karar Vermede Benlik Saygısı	-0,76
			Dikkatli Karar Verme	-2,03*
			Kaçınan Karar Verme	-0,01
			Erteleyici Karar Verme	0,05
			Panik Karar Verme	-1,18
Ebeveyni İdealleştirmeme	0,05	3,38**	Karar Vermede Benlik Saygısı	-3,65***
			Dikkatli Karar Verme	-0,05
			Kaçınan Karar Verme	-1,11
			Erteleyici Karar Verme	0,03
			Panik Karar Verme	1,29
Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme	0,06	4,63***	Karar Vermede Benlik Saygısı	-0,21
			Dikkatli Karar Verme	-1,51
			Kaçınan Karar Verme	-0,23
			Erteleyici Karar Verme	0,66
			Panik Karar Verme	2,82**

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Yaş grupları için yapılan işlemde, katılımcıların 16-24 yaş arası öğrencilerden oluşmasından dolayı ergenliğin erken dönemlerini temsil eden 19 yaş ve altındaki öğrenciler ($n = 212$) ile ergenliğin geç dönemini temsil eden 20 yaş ve üzerindeki öğrenciler ($n = 154$) ayrı ayrı gruplandırılarak iki grup oluşturulmuştur. Daha sonra tüm grup için yapılmış olan Duygusal Özerklik Ölçeği alt

boyutlarının yordanması için yapılan regresyon analizleri bu iki grup için tekrarlanmıştır.

19 Yaş ve altında yer alan katılımcılarda Bireyleşme alt boyut puanlarının yordanması için yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucuna göre Panik Karar Verme alt boyut puanının etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır ($F(5,211) = 9,58; p < 0,001$) ve bu alt boyut toplam puanı tek başına %19'luk açıklama oranı göstermektedir. Aynı şekilde 19 yaş ve altında yer alan katılımcılarda, Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyut puanının yordanmasında Dikkatli ve Panik Karar Verme alt boyut puanlarının etkisi ($F(5,211) = 2,75; p < 0,05$) ve Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme alt boyut puanının yordanmasında ise Panik Karar Verme alt boyut puanının etkisi ($F(5,211) = 2,77; p < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlıdır. Hem Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyut toplam puanının hem de Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme alt boyut toplam puanının %6'lık kısmının açıkladığı görülmüştür. Bu grupta Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyut puanlarının yordanmasında karar verme puanlarının istatistiksel olarak anlamlı olmadıkları ($F(5,211) = 1,12; p > 0,05$) tespit edilmiştir (Bk. Tablo 4).

Tablo 4. 19 Yaş ve Altındaki Katılımcılarda Duygusal Özerklik Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Yordanması için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	R ²	F	Bağımsız Değişkenler	t
Bireyleşme	0,19	9,58***	Karar Vermede Benlik Saygısı	-0,84
			Dikkatli Karar Verme	-0,74
			Kaçınan Karar Verme	-0,19
			Erteleyici Karar Verme	0,76
			Panik Karar Verme	4,53***
Ebeveyne Bağımlı Olmama	0,06	2,75*	Karar Vermede Benlik Saygısı	0,08
			Dikkatli Karar Verme	-3,15***
			Kaçınan Karar Verme	0,44
			Erteleyici Karar Verme	0,58
			Panik Karar Verme	-2,08*
Ebeveyni İdealleştirmeme	0,03	1,12	Karar Vermede Benlik Saygısı	-1,74
			Dikkatli Karar Verme	-0,32
			Kaçınan Karar Verme	-0,17
			Erteleyici Karar Verme	-1,14
			Panik Karar Verme	1,37
Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme	0,06	2,77*	Karar Vermede Benlik Saygısı	0,54
			Dikkatli Karar Verme	-0,62
			Kaçınan Karar Verme	-0,61
			Erteleyici Karar Verme	0,58
			Panik Karar Verme	2,49**

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$

Aynı işlemler 20 yaş ve üzerinde yer alan grup içinde tekrarlandığında Duygusal Özerklik Ölçeği'nin Bireyleşme alt boyut puanının yordanmasında, Panik Karar Verme alt boyut puanının etkisinin ($F(5,153) = 2,88; p < 0,05$) ve Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyut puanının yordanmasında

da Benlik Saygısı alt boyut puanının etkisinin ($F(5,153) = 2,77; p < 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı oldukları görülmüştür. Hem Bireyleşme alt boyut puanının hem de Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyut puanının %9'luk kısmının açıkladığı hesaplanmıştır. Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme alt boyut puanının yordanmasında karar verme ölçeği alt boyut toplam puanlarının ortak etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmasına karşın ($F(5,153) = 2,48; p < 0,05$) alt boyutların hiç birinin tek başına istatistiksel düzeyde anlamlı katkı yapmadıkları belirlenmiştir. Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyut puanının yordanmasında ise karar verme ölçeği alt boyut toplam puanlarının ortak etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($F(5,153) = 0,65; p > 0,05$) (Bk. Tablo 5).

Tablo 5. 20 Yaş ve Üzerindeki Katılımcılarda Duygusal Özerklik Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Yordanması için Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	R ²	F	Bağımsız Değişkenler	t
Bireyleşme	0,09	2,88*	Karar Vermede Benlik Saygısı	0,21
			Dikkatli Karar Verme	-1,51
			Kaçınan Karar Verme	0,54
			Erteleyici Karar Verme	-0,28
			Panik Karar Verme	2,24*
Ebeveyne Bağımlı Olmama	0,02	0,65	Karar Vermede Benlik Saygısı	-0,87
			Dikkatli Karar Verme	0,39
			Kaçınan Karar Verme	-0,67
			Erteleyici Karar Verme	-0,78
			Panik Karar Verme	0,47
Ebeveyni İdealleştirmeme	0,09	2,77*	Karar Vermede Benlik Saygısı	-3,02***
			Dikkatli Karar Verme	0,55
			Kaçınan Karar Verme	-1,11
			Erteleyici Karar Verme	1,56
			Panik Karar Verme	-0,38
Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme	0,08	2,48*	Karar Vermede Benlik Saygısı	-1,29
			Dikkatli Karar Verme	-1,71
			Kaçınan Karar Verme	0,55
			Erteleyici Karar Verme	0,36
			Panik Karar Verme	1,40

* $p < 0,05$, *** $p < 0,001$

Tartışma

Bireyler yaşamlarını, karar verme ve seçim yapma ile yönlendirmektedirler. Duygusal özerklik ise ergenlik döneminin önemli değişim sürecini ifade etmektedir. Bu nedenle duygusal özerklik kazanılması sürecine, benlik saygısı ve karar verme stillerinin etkisinin olacağı düşünülmüştür. Böylece bu çalışmada, ergenlerde, Duygusal Özerklik Ölçeği'nin Bireyleşme, Ebeveyne Bağımlı Olmama, Ebeveyni İdealleştirmeme ve Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme alt boyut puanlarının yordanmasına karar verme stillerinin ne derece etki ettiğinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmada katılımcıların bütünü için yapılan analizlerde, Duygusal Özerklik Ölçeği'nin Birey-

leşme, Ebeveyni İdealleştirmeme ve Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme alt boyut puanlarının yordanmasında karar verme stillerinin etkili olduğu görülmüştür. Bireyleşme alt boyut puanını Panik Karar Verme alt boyut puanının %15, Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyut puanını Karar Vermede Benlik Saygısı alt boyut puanının %5 ve Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme alt boyut puanını Panik Karar Verme alt boyut puanının %6 oranında yordadığı hesaplanmıştır. Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyut puanının yordanmasında ise Dikkatli Karar Verme alt boyut puanının etkisi anlamlıdır ancak karar verme stillerinin ortak etkisi tespit edilememiştir.

19 Yaş ve altında yer alan katılımcı grupta, Duygusal Özerklik Ölçeği'nin Bireyleşme, Ebeveyne Bağımlı Olmama ve Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme alt boyut puanlarının yordanmasında karar verme stillerinin etkili olduğu görülmüştür. Bireyleşme alt boyut puanını Panik Karar Verme alt boyut puanının %19, Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyut puanını Dikkatli Karar Verme ve Panik Karar Verme alt boyut puanlarının %6 ve Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme alt boyut puanını Panik Karar Verme alt boyut puanının %6 oranında yordadığı hesaplanmıştır. Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyut puanının yordanmasında ise karar verme stillerinin etkisi tespit edilememiştir.

20 Yaş ve üzerinde yer alan katılımcı grupta, Duygusal Özerklik Ölçeği'nin Bireyleşme, Ebeveyni İdealleştirmeme ve Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme alt boyut puanlarının yordanmasında karar verme stillerinin etkili olduğu görülmüştür. Hem Bireyleşme alt boyut puanını Panik Karar Verme alt boyut puanının, hem de Ebeveyni İdealleştirmeme alt boyut puanını Benlik Saygısı alt boyut puanının %9 oranında yordadığı hesaplanmıştır. Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme alt boyut puanının yordanmasında karar verme stillerinin etkili olduğunun görülmesine karşın hiçbir karar verme stili tek başına istatistiksel düzeyde anlamlı katkı göstermemiştir. Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyut puanının yordanmasında ise karar verme stillerinin etkisi tespit edilememiştir.

Elde edilen bu sonuçlar, hem tüm grupta, hem de 19 yaş ve altı grup ile 20 yaş ve üzeri grupta Bireyleşme ve Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme alt boyut puanlarının yordanmasında karar verme stillerinin etkili olduğunu göstermektedir. Diğer yandan karar verme stillerinin tüm grupta Ebeveyni İdealleştirmeme ve 19 yaş ve altı grupta da Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyut puanlarının yordanmasında katkı yaptığı tespit edilmiştir. Bu yordama ilişkilerinde alt boyutları açıklanma oranlarının %5 ile %19 arasında değiştiği hesaplanmıştır. Bu oranlar görece düşük görünmektedir ancak tüm sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde Duygusal Özerklik Ölçeği'nin alt boyutlarının hepsi için bir şekilde karar verme stillerinin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca alt boyutların karar verme stillerinden sadece biri veya ikisi ile yordandığı düşünüldüğünde açıklanma oranları daha anlamlı hale gelmektedir.

Bireyleşme alt boyutunda yüksek puan alınması ergenin kendisinin, ebeveynlerden ayrı bir birey olduğunu kavramış olduğunu yansıtmaktadır. Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme alt boyutunda yüksek puan alınması ise ergenin ebeveynleri ebeveyn rolü dışında ve bir insan olarak algılamasını yansıtmaktadır (Tatar ve ark., 2016). İlgili çalışmalarda yaş arttıkça duygusal özerkliğin de artış gösterdiği bildirilmektedir (Chan ve Chan, 2008; Parra, Oliva ve Sánchez-Queija, 2015). Karar verme stillerinin, Duygusal Özerklik Ölçeği'nin tüm alt boyutlarına etkisi olmasına karşın Bireyleşme ve Ebeveyni Bir İnsan Olarak Görme alt boyut puanlarının yordanmasına katkısı bu çalışmada belirgin olarak öne çıkmıştır. Bu sonuçların, duygusal özerklik süreciyle birlikte karar verme stille-

rinde gerçekleşen gelişimsel değişimi yansıttığı düşünülebilir. Bu açıdan iki olgu arası ilişkiler daha da anlamlı hale gelmektedir.

Karar Verme stilleri açısından bakıldığında ise ortaya konulmaya çalışılan ilişkilerde yani Duygusal Özerklik Ölçeği'nin alt boyutlarının yordanması işlemlerinde özellikle Panik Karar Verme stili belirgin katkı sağlamış görünmektedir. Panik Karar Verme stilini, Karar Vermede Benlik Saygısı ve Dikkatli Karar Verme stillerinin etkileri izlemektedir. Konuyla ilgili önceki çalışmalarda davranışsal özerklik ve ebeveyni idealleştirmeme puanlarının ergenlerin benlik saygısını öngördüğüne dair bulgular mevcuttur (Tulviste, 2011). Dikkatli karar verme stili puanlarının ise sadece 19 yaş ve altındaki katılımcıların bağımsızlık puanlarında etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda genç ergenler ile üniversite öğrencilerinin, duygusal özerklik öğelerini farklı şekillerde yorumladıklarını öne süren araştırmacılar bulunmaktadır (Lamborn ve Steinberg, 1993; Lee ve Bell, 2003). Ayrıca bu çalışma sonuçlarıyla aynı doğrultuda olacak şekilde bireyleşme puanları üzerindeki etkinin belirginliği, önceki çalışmalarda da ifade edilmiştir (Steinberg ve Silverberg, 1986). Erteleyici ve Kaçınan Karar Verme stillerinin ise Duygusal Özerklik Ölçeği'nin alt boyutlarının yordanmasına etkileri bu çalışmada görülmemiştir.

Bu çalışma sonuçlarına göre karar verme stillerinin, duygusal özerkliğin alt boyutları üzerindeki etkisinin yaşla birlikte değişim gösterdiği görülmektedir. Duygusal özerklik boyutları, ergenliğin farklı dönemlerinde farklı düzeylerde kazanılan özelliklerdir. Karar verme stilleri ise bireylerin tüm hayatı boyunca kullandığı stratejileri yansıtmaktadır. Konuyla ilgili önceki çalışmalarda karar verme becerisi ile sadece davranışsal özerklik ilişkisine yönelik karşılaştırmalar görülmektedir (Steinberg, 2007). Ancak bu karşılaştırmaların da hukuki açıdan ergenlerin hangi yaşlarda özerk olarak karar verebileceklerine yönelik yaklaşımlara odaklandıkları anlaşılmaktadır (Halpern-Felsher ve Cauffman, 2001; Steinberg, 2007; Qin, Pomerantz ve Wang, 2009; Wray-Lake, Crouter ve McHale, 2010).

Bu çalışmada Melbourne Karar Verme Ölçeği'nin Karar Vermede Benlik Saygısı ve Duygusal Özerklik Ölçeği'nin Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyutlarının diğer alt boyutlara göre iç tutarlılık katsayılarının belirgin şekilde düşük olduğu görülmüştür. Ebeveyne Bağımlı Olmama alt boyutunun hem ölçeğin geliştirme çalışmasında hem de ölçeğin Türkçe'ye çeviri çalışmasında diğer alt boyutlardan daha düşük iç tutarlılık gösterdiği görülmektedir (Steinberg ve Silverberg, 1986; Tatar ve ark., 2016). Bu nedenle bu alt boyutun bu çalışma uygulamasından bağımsız olarak iç tutarlılık açısından bir sorun taşıdığı anlaşılmaktadır. Karar Vermede Benlik Saygısı alt boyutunun ise hem ölçeğin geliştirme çalışmasında hem de ölçeğin Türkçe'ye çeviri çalışmasında diğer alt boyutlara yakın ve yüksek kabul edilebilecek düzeyde iç tutarlılık gösterdiği bildirilmiştir (Deniz, 2004; Mann ve ark., 1998). İç tutarlılık açısından birbirinden farklı özellik gösteren bu iki alt boyutun, birlikte, bu çalışma grubunda belirgin düzeyde düşük gözlenmesi ise bu alt boyutlardaki yapısal özellikten çok uygulama grubunun özelliğine dikkat çekmektedir. Bu çalışmada duygusal özerkliğin kazanılma süreci açısından kritik olan 16-24 yaş arasında yer alan katılımcılarla çalışılmıştır. Doğal olarak çalışmanın niteliğinden dolayı yaş sınırlı olmaktadır ve bir yaş grubu ile takip eden yaş grubu arasında bile incelenen olgular açısından belirgin farklılıklar gözlenmektedir. Diğer yandan Duygusal Özerklik Ölçeği'nin hedef grubunun bu çalışmada alınan yaş aralığı olmasına karşın, Karar Vermede Benlik Saygısı ölçeği yetişkinler için hazırlanmış ölçektir. Bu durumda iki ölçeğin birer alt

boyutunda gözlenen sorun, temelde bu alt boyutların bu uygulama gurubu için uygun olmadığı gibi görünmektedir. Yani bu çalışma sonuçları üzerinden bakıldığında özellikle düşük yaş gruplarında bu alt boyutların iyi çalışmadığı anlaşılmaktadır. Ancak çalışmada elde edilen tüm sonuçlar açısından bakıldığında bu alt boyutlarda gözlenen sorun, diğer alt boyutlara ilişkin olarak elde edilen sonuçları etkilememesi nedeniyle görece göz ardı edilebilir niteliktedir. Diğer yandan bu çalışmada gözlenen bu sorun benzer çalışmalarda kullanılan bu iki ölçeğin de yaşa duyarlı sonuçlar verdiğini göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Sonuç olarak bu çalışmada ergenlik döneminde duygusal özerkliğin kazanılması sürecine, karar verme stillerinin etkisinin olduğu görülmektedir. Bu etkinin yaşa bağlı olarak gerçekleşen gelişimsel bir değişimi yansıttığı da anlaşılmaktadır. Ancak olgular arasındaki bu ilişkilerin farklı açılardan ve ilgili diğer değişkenlerin de alınması yoluyla başka çalışmalarla daha kapsamlı olarak incelenmesi gerektiği izlenmiştir. Özellikle yaşın etkisinin belirgin olması nedeniyle farklı yaş gruplarının karşılaştırılabileceği şekilde yapılacak yöntemsel tasarımların daha yararlı olacağı görülmektedir. Ayrıca ergenlik döneminin içerdiği hızlı değişim nedeniyle, yaşın etkisinin, bu dönemdeki farklı yaşları bütünüyle kapsayacak şekilde büyük katılımcı gruplarıyla incelenmesi gerekmektedir. Buna bağlı olarak da ilgili konuların incelenmesi için farklı varyans alanlarına duyarlı alternatif ölçme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye’de duygusal özerklik ile ilgili çalışmaların sayısının azlığı da dikkate alındığında konuyla ilgili başka çalışmalara gereksinim duyulduğu açıktır. Bu sunulanlar doğrultusunda bu çalışma, ergenlik döneminde yaşın etkisi altında iki olgu arası ilişkileri ortaya koyma açısından önemli ipuçları sağlamasının yanı sıra benzer çalışmalar için de kaynak oluşturmaktadır.

Kaynaklar

- Akyüz, D. (2011). Ergenlerin ebeveynlerle yaşadıkları problemleri çözüm biçimleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkide özerkliğin aracı rolünün incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Allen, J. P., Hauser, S. T., Bell, K. L. ve O’Connor, T. G. (1994). Longitudinal assessment of autonomy and relatedness in adolescent-family interactions as predictors of adolescent ego development and self-esteem. *Child Development*, 65(1), 179-194.
- Alonso-Stuyck, P., Zacarés, J. J. ve Ferreres, A. (2018). Emotional separation, autonomy in decision-making, and psychosocial adjustment in adolescence: a proposed typology. *Journal of Child and Family Studies*, 27(5), 1373-1383.
- Avşaroğlu, S. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Bavol’ár, J. ve Orosová, O. G. (2015). Decision-making styles and their associations with decision-making competencies and mental health. *Judgment and Decision Making*, 10(1), 115-122.
- Brown, J. ve Ng, R. (2012). Making good decisions: The influence of culture, attachment style, religiosity, patriotism and nationalism. *Global Journal of Human-Social Science Research*, 12(10), 37-45.
- Chan, K. W. ve Chan, S. M. (2008). Emotional autonomy versus susceptibility to peer pressure: A case study of Hong Kong adolescent students. *Research in Education*, 79(1), 38-52.

- Chou, K. L. (2000). Emotional autonomy and depression among Chinese adolescents. *The Journal of Genetic Psychology*, 161(2), 161-168.
- Cook, E. C., Wilkinson, K. ve Stroud, L. R. (2018). The role of stress response in the association between autonomy and adjustment in adolescents. *Physiology and Behavior*, 189, 40-49.
- Çankaya, Z. C. (2009). Özerklik desteği, temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve öznel iyi olma: Öz-Belirleme Kuramı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31), 23-31.
- Çolakkadioğlu, O. (2003). Ergenlerde Karar Verme Ölçeğinin uyarlama çalışması (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Deniz, E., Arı, A., Akdeniz, S. ve Özteke, H. İ. (2015). The prediction of decision self esteem and decision making styles by mindfulness. *International Online Journal of Educational Sciences*, 7(1), 45-50.
- Deniz, M. E. (2004). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı karar verme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(15), 23-35.
- Deniz, M. ve Avcıoğlu, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ yeteneklerinin karar vermede özsaygı ve karar verme stillerini açıklama düzeyinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 121-138.
- Deslandes, R. ve Potvin, P. (1999). Autonomy, parenting, parental involvement in schooling and school achievement: perception of Quebec adolescents. 1999 AERA Annual Meeting. ERIC Document Reproduction Service No. ED430697.
- Deveci, F. (2011). Ergenlerde karar verme stilleri ile alınan sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Erçevik, A. (2014). Lise öğrencilerinin duygusal özerklik ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Fleming, M. (2005). Adolescent autonomy: desire, achievement and disobeying parents between early and late adolescence. *Australian Journal of Educational and Developmental Psychology*, 5(1), 1-16.
- Fulgini, A. J. (2019). The need to contribute during adolescence. *Perspectives on Psychological Science*, 14(3), 331-343.
- Govind, K. ve Amalor, D. (2016). Decision Making Styles and Study Orientation. *European Journal of Social Sciences Studies*, 1(1), 84-96.
- Güçray, S. S. (2001). Ergenlerde karar verme davranışlarının öz saygı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkisi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(8), 106-121.
- Halpern-Felsher, B. L. ve Cauffman, E. (2001). Costs and benefits of a decision: decision-making competence in adolescents and adults. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 22(3), 257-273.
- Ingoglia, S., Lo Coco, A., Liga, F. ve Grazia Lo Cricchio, M. (2011). Emotional separation and detachment as two distinct dimensions of parent-adolescent relationships. *International Journal of Behavioral Development*, 35(3), 271-281.
- Janis, I. L. ve Mann, L. (1977). Decision making. New York: A Division of Macmillan Publishing.
- Katz, I., Cohen, R., Green-Cohen, M. ve Morsiano-davidpur, S. (2018). Parental support for adolescents' autonomy while making a first career decision. *Learning and Individual Differences*, 65, 12-19.
- Lamborn, S. D. ve Steinberg, L. (1993). Emotional autonomy redux: Revisiting Ryan and Lynch. *Child Development*, 64(2), 483-499.
- Lee, J. M. ve Bell, N. J. (2003). Individual differences in attachment-autonomy configurations:

- Linkages with substance use and youth competencies. *Journal of Adolescence*, 26(3), 347-361.
- Mann, L., Burnett, P., Radford, M. ve Ford, S. (1997). The Melbourne Decision Making Questionnaire: An instrument for measuring patterns for coping with decisional conflict. *Journal of Behavioral Decision Making*, 10(1), 1-19.
- Mann, L., Radford, M., Burnett, P., Ford, S., Bond, M., Leung, K., Nakamura, H., Vaughan, G. ve Yang, K. S. (1998). Cross-cultural differences in self-reported decision-making style and confidence. *International Journal of Psychology*, 33(5), 325-335.
- Mau, W. C. (2000). Cultural differences in career decision-making styles and self-efficacy. *Journal of Vocational Behavior*, 57(1), 365-378.
- McElhaney, K. B. ve Allen, J. P. (2001). Autonomy and adolescent social functioning: The moderating effect of risk. *Child Development*, 72(1), 220-235.
- Noom, M. J., Dekovic, M. ve Meeus, W. (2001). Conceptual analysis and measurement of adolescent autonomy. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(5), 577-595.
- Pace, U. ve Zappulla, C. (2010). Relations between suicidal ideation, depression, and emotional autonomy from parents in adolescence. *Journal of Child and Family Studies*, 19(6), 747-756.
- Parra, Á., Oliva, A. ve Sánchez-Queija, I. (2015). Development of emotional autonomy from adolescence to young adulthood in Spain. *Journal of Adolescence*, 38(1), 57-67.
- Phillips J. G. ve Reddie, L. (2007). Decisional style and self-reported email use in the workplace. *Computers in Human Behavior*, 23(1), 2414-2428.
- Qin, L., Pomerantz, E. M. ve Wang, Q. (2009). Are gains in decision? Making autonomy during early adolescence beneficial for emotional functioning? The case of the United States and China. *Child Development*, 80(6), 1705-1721.
- Radford, M. H., Mann, L. ve Kalucy, R. S. (1986). Psychiatric disturbance and decisionmaking. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 20(2), 210-217.
- Radford, M. H., Mann, L., Ohta, Y. ve Nakane, Y. (1993). Differences between Australian and Japanese students in decisional self-esteem, decisional stress, and coping styles. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 24(3), 284-297.
- Ryan, R. M. ve Lynch, J. H. (1989). Emotional autonomy versus detachment: Revisiting the vicissitudes of adolescence and young adulthood. *Child Development*, 60(2), 340-356.
- Santrock, J. W. (2014). *Ergenlik* (14. Baskı). (D. M. Siyez, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Sesli, Ç. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinin özerklik düzeyleri ile değer yönelimleri ve kendini ayarlama düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Soenens, B. ve Vansteenkiste, M. (2005). Antecedents and outcomes of self-determination in 3 life domains: The role of parents' and teachers' autonomy support. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(6), 589-604.
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik* (2. Baskı). (Figen Çok, Çev.). İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları.
- Steinberg, L. ve Silverberg, S. B. (1986). The vicissitudes of autonomy in early adolescence. *Child Development*, 57(4), 841-851.
- Steinberg, L., Lamborn, S. D., Dornbusch, S. M. ve Darling, N. (1992). Impact of parenting practices on adolescent achievement: Authoritative parenting, school involvement, and encouragement to succeed. *Child Development*, 63(5), 1266-1281.
- Taşdelen, A. (2002). Öğretmen adaylarının farklı psiko-sosyal değişkenlere göre karar verme stilleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,

İzmir.

- Tatar, A., Bildik, T., Yektaş, Ç., Hamidi, F. ve Özmen, H. E. (2016). Duygusal Özerklik Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması ve klinik başvurusu olmayan ergen öğrencilerde duygusal özerkliğin incelenmesi. *Nobel Medicus*, 12(1), 39-48.
- Thunholm, P. (2004). Decision-making style: Habit, style or both? *Personality and Individual Differences*, 36(4), 931-944.
- Tulviste, T. (2011). Autonomy, educational plans, and self-esteem in institution-reared and home-reared teenagers in Estonia. *Youth and Society*, 43(4), 1335-1354.
- Tung, S. ve Dhillon, R. (2006). Emotional autonomy in relation to family environment: a gender perspective. *Journal of The Indian Academy of Applied Psychology*, 32(3), 201-212.
- Wilks, J. (1986). The relative importance of parents and friends in adolescent decision making. *Journal of Youth and Adolescence*, 15(4), 323-334.
- Wray-Lake, L., Crouter, A. C. ve McHale, S. M. (2010). Developmental patterns in decision making autonomy across middle childhood and adolescence: European American parents' perspectives. *Child Development*, 81(2), 636-651.
- Xiang, S. ve Liu, Y. (2018). Understanding the joint effects of perceived parental psychological control and insecure attachment styles: a differentiated approach to adolescent autonomy. *Personality and Individual Differences*, 126, 12-18.
- Yektaş, Ç. (2013). Depresyon tanılı kız ergenlerde intihar davranışının doğası ve gelişimsel bağlamı: kimlik duygusu, ergen-ebeveyn ilişkileri ve duygusal özerklik. Uzmanlık Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Yılmaz, A. S. (2011). Üniversite öğrencilerinin, karar verme stillerinin ve karar vermede özsayıgı düzeylerinin utangaçlık ve benlik saygısı açısından incelenmesi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yılmaz, E. ve Altınok, V. (2010). Öğretmen adaylarının duygusal zekâ düzeylerinin karar vermede özsayıgı ve karar verme stillerini yordama gücü. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 685-705.
- Yılmaz, H., Arslan, C., Sarıcaoğlu, H. ve Yılmaz, S. (2013). An investigation of subjective well-being in terms of coping with stress and decision-making in university students. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 14(9), 1143-1148.
- Yılmazer, Y. (2007). Anne-baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarıları ve özerkliklerinin gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Zimmer-Gembeck, M. J., Madsen, S. D. ve Hanisch, M. (2011). Connecting the intrapersonal to the interpersonal: Autonomy, voice, parents, and romantic relationships in emerging adulthood. *European Journal of Developmental Psychology*, 8(5), 509-525.